

Oppgavemelding og nye oppgaver til storbyene

Uttalelse fra KS Storbynettverket 7. april 2015.

Storbyene mener oppgavemeldingen er et steg i riktig retning. Storbyene har kapasitet og kompetanse til raskt å ta i mot enda flere oppgaver uten tidkrevende utredninger. Etter storbyenes mening får innbyggerne best hjelp når kommunene kan tilby dem helhetlige og sammenhengende tjenester i tråd med deres behov.

For storbyene er det behovet for en mer samordnet helhetlig samfunnsutvikling som er hovedbegrunnelsen for ønsket om en kommunereform. Storbyperspektivet bør vies ytterligere oppmerksomhet i oppgavemeldingen. Byene er «motorer» i sine respektive regioner og skaper positive ringvirkninger også for andre kommuner. Å gi storbyene flere oppgaver og verktøy som kan styrke deres regionale samfunnsutviklerrolle, vil også komme regionene som helhet til gode.

1. Byene kan løse flere oppgaver

Storbyene er tilfredse med at regjeringen åpner opp for at videregående opplæring og kollektivtransport kan overføres til de største bykommunene. Det kan gi en bedre oppgaveløsning ved at oppgaver som nå er delt på flere forvaltningsnivåer, kan ses i sammenheng i storbykommunene. Storbyene vil understreke at byene kan ta i mot flere oppgaver enn de som er foreslått i meldingen, og mener at generalistkommuneprinsippet i den forbindelse bør praktiseres med fleksibilitet.

Byområdene utgjør økonomiske, faglige og samfunnsmessige kraftsentra i sin region. Det meste av befolkningsveksten har skjedd og vil skje i og rundt byene. Kommunegrensene og nye oppgaver bør bygge oppunder storbyenes samlede slagkraft og gi dem tilstrekkelige verktøy slik at de kan håndtere den sterke veksten og utnytte de mulighetene veksten gir.

Mange av de foreslåtte oppgavene skal utredes videre. Meldingen gir dermed ikke full klarhet i hvilke oppgaver storbyene kan vente seg. Det kan påvirke gjennomføringen av de lokale prosessene. Storbyene ser også behovet for en samlet framstilling av hvordan staten har tenkt å redusere sin detaljstyring av dagens oppgaver og tjenester i kommunene.

2. Prinsipper for oppgavefordeling må følges opp i praksis

I drøftingen av de foreslåtte oppgavene, har storbyene lagt til grunn at oppgavene bør løses på lavest mulig effektive nivå, at oppgaver som krever skjønn, bør ligge til et folkevalgt organ og at oppgaver som krever høy grad av koordinering bør ligge på samme forvaltningsnivå. Tannhelse er et eksempel som vil skape et mer helhetlig helsetilbud i kommunene.

Storbyene registrerer at flere oppgaver kan overføres til kommunene hvis de blir større. Det er imidlertid uklart hva større kommuner betyr. Storbyene mener at størrelsen på øvrige kommuner ikke bør hindre overføring av flere oppgaver til byene som allerede er store.

Meldingen skisserer en oppgavefordeling som i mange tilfeller betyr deling av ansvaret mellom stat/region og kommunene. Enklere, mer driftspregede oppgaver er planlagt overført til kommunene, mens mange oppgaver og til dels «sørge-for-ansvaret» fortsatt vil ligge på statlig/regionalt nivå. Blant annet bør «sørge-for-ansvaret» for DPS-er overføres i de varslede forsøkene. Det er storbyenes oppfatning at oppgaver som krever mye koordinering bør legges til ett forvaltningsnivå for å unngå nye samhandlingsutfordringer.

Oppgavemeldingen signaliserer at kollektivtransporten kan bli overført til storbykommunene hvis nye kommunegrenser omfatter det funksjonelle storbyområdet. En mer helhetlig og samordnet areal- og transportpolitikk henger også sammen med forvaltningen av fylkesveiene. Et godt samordnet planarbeid i og rundt byene er viktig for å sikre en bærekraftig samfunnsutvikling som møter klima- og miljøutfordringene og sikrer gode levekår. Det er behov for å styrke storbyenes mulighet til å drive helhetlig samfunnsutvikling.

Storbyene registrerer at en del oppgaver, eksempelvis arbeids- og utdanningsreiser, hjelpemidler og enkelte forvaltningsoppgaver på miljø- og landbruksområdet, er oppgaver som i betydelig grad er regelstyrte og dermed i begrenset grad vil styrke lokaldemokratiet.

3. Flere oppgaver bør overføres til storbykommunene

Etter storbyenes mening er det bra for innbyggerne med ytterligere desentralisering av oppgaver til kommunene. Det er en forutsetning at kompetanse, kapasitet og penger følger med oppgavene. Alle nye oppgaver må være fullfinansierte. Storbyene kan ta på seg større oppgaver enn de som er foreslått i meldingen. Storbyer som ønsker det bør kunne overta ansvaret for:

- BUF-etats oppgaver: Barnevern, familievernkontor og barnehus.
- Videregående opplæring
- Sørg-for-ansvar for DPS
- Arbeidsrettede tiltak, den statlige delen av NAV.
- Folkehelse, fylkeskommunenes oppgaver.
- Kollektivtransport og fylkesveier, inklusive bymiljøavtaler, belønningsmidler.
- Psykisk helsevern.
- Tverrfaglig spesialisert rusbehandling.
- Flere virkemidler for lokalt nærings- og samfunnsutviklingsarbeid, blant annet regionale utviklingsmidler som støtter oppunder innovasjon og nyskaping.
- Fylkeskommunenes ansvar for grunnskoleopplæring og spesialpedagogisk hjelp i statlige institusjoner.
- Kulturminneforvaltning.
- Kulturmidler som fordeles av Kulturrådet og prosjektmidler fra fylkeskommunen.

Oslo som byfylke har mange av disse oppgavene allerede som en del av oppgaveporteføljen. Overføring av de statlige oppgavene det er vist til over, vil for Storbyene bety et mer helhetlig og sammenhengende tjenestetilbud som det er enklere for brukerne å forholde seg til.